

Tonijas Morisones meistardarbs “Miļotā” iezīmēja mūsu iztēlē groteskos dzīves izkropļojumus, kas bija raksturīgi Amerikas Dienvidiem pirms pilsoņu kara. Savukārt Jā Džasi apbrīnojama debijas romāns “Mājupiešana” mūs nostāda aci pret aci ar afrikāņu līdzdalību savas tautas paverdzināšanā. Temps, ar kādu autore atrāda vairākas desmitgades, pārsteidz un apžilbina. Džasi elegantais rakstības stils un talants ļāvis viņai savā debijas romānā atspoguļot ievērojamu laika, kultūras un pasaules ģeogrāfijas diapazonu.

Washington Post

Džasi varoņi ir tik perfekti izstrādāti un eleganti veidoti, ka ļoti bieži pieķēru sevi pie domas, ka man gribas zināt par viņiem vairāk. Autore meistarīgi izpilda sev izvirzīto uzdevumu – atspoguļot ne tikai divu māsu, bet arī divu tautu biogrāfisko līniju. Rakstniecei dziļi rūp cilvēku tirdzniecības grēks, kas jānes ne vien eiropiešiem, bet arī afrikāņiem. Taču viņa nenorāj. Viņa neattaisno. Un viņa neromantizē. Melnādainie amerikāņi, kuru gaitām viņa izseko, nav nekādi sirdsšķīstie upuri. Grēks izpaužas visdažādākajos veidos – no cilvēku pārdošanas līdz bērnu pamešanai.

Ta-Nahasi Koutss, ASV Nacionālās literārās balvas laureāts

Džasi romāna personāži, iespējams, ir iztēles radīti, tomēr viņu stāsti atspoguļo pieredzi, kas diemžēl ir ļoti reālistiska. Radot šo episko darbu par kādas dzimtas piedzīvoto vairākās paaudzēs, rakstniece dažus no aizmirstajiem stāstiem pelnīti izceļ dienasgaismā.

Los Angeles Times

J. Džasi pārsteidz un izraisa apbrīnu, viņas debijas romānam “Mājupiešana” piemīt kāds maģisks, hipnotizējošs spēks. Šis romāns sniedz neizskaistinātu izpratni par verdzības nežēlīgo realitāti un emocionālo traumu, kas gadsimtu garumā tiek nodota mantojumā – meitām no mātēm, dēliem no tēviem.

The New York Times Book Review

Yaa Gyasi

HOMEGOING

Jā Džasi

MĀJUPIEŠANA

No angļu valodas tulkojusi

Ieva Lešinska

821.111(680)-31
Dž 010

Yaa Gyasi
HOMEGOING

Copyright © YNG Books, Inc., 2016
All rights reserved.
Cover design © Nathan Burton

Jā Džasi
MĀJUPIEŠANA

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA
Projekta vadītāja *Una Orinska*
Redaktore *Santa Raciņa*
Korektores *Zinta Stikute, Ilona Burka*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*
Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-734.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Ieva Lešinska, 2022
© Izdevums, literārā apdare, mākslinieciskais noformējums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2022
ISBN 978-9934-31-137-6

Maniem vecākiem un brāļiem

Abusua te sɛ kwæ: sɛ wo wɔ akyire a wo hunu sɛ ebom; sɛ wo bɛn ho a na wo hunu sɛ nnua no biasisi ne baabi nko.

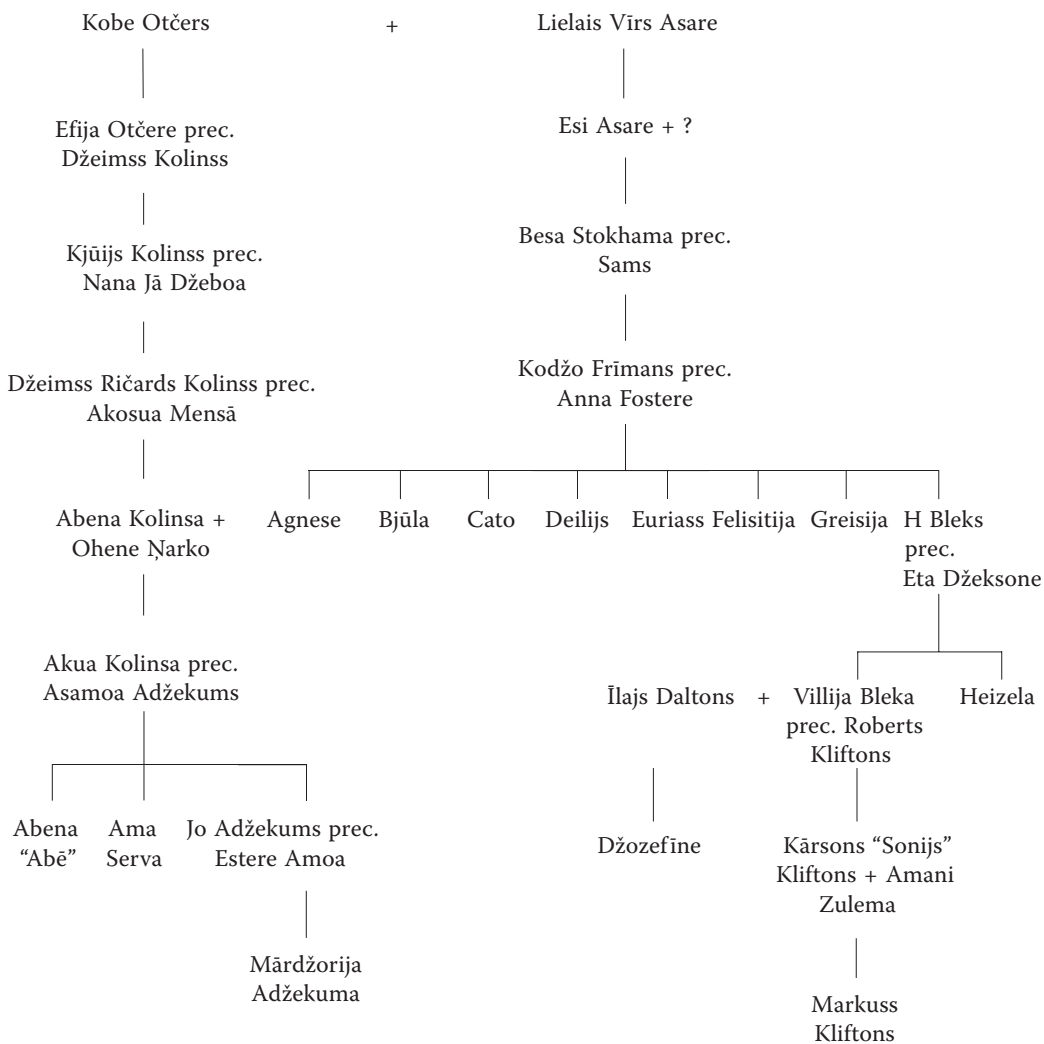
Ʒimene ir kã meʒs – ja esi ārpusē, tas šķiet biezs; ja esi iekšã, tad redzi, ka katrs koks ir savã vietã.

AKANU SAKĀMVĀRDS

Maame

Pirmā daļa

Efija

NAKTĪ, KAD FANTIZEMES SMARŽĪGAJĀ tveicē piedzima Efija Otčere, pavisam tuvu viņas tēva apmetnei plosījās meža ugunsgrēks. Tas strauji izplatījās, dienām ilgi lauздams sev ceļu. Tas pārtika no gaisa; tas gulēja alās un slēpās kokos; tas liesmoja augšup un cauri, nebēdādams par atstāto postažu, līdz sasniedza ašanti ciematu. Tur tas izplēnēja, sakusdams ar nakti.

Efijas tēvs Kobe Otčers atstāja savu pirmo sievu Baabu pie jaundzimušā, bet pats devās novērtēt postījumus jamsa, šī vērtīgā dārzena, stādījumiem, kas plašā apkārtnē nodrošināja ģimenes ar iztiku. Kobe bija pazaudējis septiņus jamsus, un katrs zaudējums bija trieciens viņa ģimenei. Viņš saprata, ka atmiņas par uguni, kas dega un tad aizbēga, vajās viņu pašu, viņa bērnus un bērnbērņus tik ilgi, cik vien dzimta turpināsies. Kad viņš atgriezās un Baabas būdā atrada Efiju, šo nakts ugunsgrēka bērnu, kurš ar saviem brēcieniem tricināja gaisu, viņš palūkojās uz sievu un teica: “Mēs nekad vairs nepieņemsim to, kas šodien notika.”

Ciematnieki runāja, ka bērns piedzimis no uguns un tas esot iemesls, kāpēc Baabai trūkst piena. Efiju zīdīja Kobes otrā sieva, kura tikai pirms trim mēnešiem bija dzemdējusi zēnu. Efija neņēma pupu mutē, bet, kad to darija, viņas raupjās smaganas

tā plosīja miesu ap sievietes krūšu galiem, ka tā sāka baidīties no barošanas reizēm. Tādēļ Efija kļuva tievāka, tikai ap putna kauliņiem apvilktā miesa un liels melns caurums mutē vietā; viņas bada brēcieni bija dzirdami visā ciematā pat tajās dienās, kad Baaba centās tos apslāpēt, aizsegdama bērnam muti ar savu cieto kreiso plaukstu.

“Mili viņu,” Kobe pavēlēja, it kā mīlestība būtu kas tik vienkāršs, kā no dzelzs šķīvja paņemt ēdienu un iebāzt to mutē. Naktīs Baaba sapņoja, ka atstāj mazuli tumšā mežā, lai Ņame¹ var darīt ar to, ko vien vēlas.

Efija auga. Vasarā pēc viņas trešās dzimšanas dienas Baabai piedzima pirmais dēls. Zēna vārds bija Fīfi, un viņš bija tik resns, ka reizēm, kad Baaba neredzēja, Efija viņu vēla pa zemi kā bumbu. Pirmajā dienā, kad Baaba ļāva Efijai zīdaini paturēt, viņa to nejauši nometa zemē. Mazais atsperīgi ar dibenu atlēca no zemes, apvēlās uz vēdera un paskatījās uz visiem, kas bija istabā, īsti nesaprazdams, vai vajadzētu raudāt. Viņš nolēma to nedarīt, bet Baaba, kas tobrīd bija maisījusi banku², pacēla savu maisāmnūju un zvetēja ar to pa Efijas kailo muguru. Katrreiz, kad nūja pacēlās no meitenes ķermeņa, tā atstāja karstus, lipīgus banku gabaliņus, kas iecepās viņai ādā. Kad Baaba bija beigusi, Efija bija noklāta ar brūcēm, viņa kļiedza un raudāja. No grīdas, uz vēdera valstīdamies šurp turp, Fīfi skatījās uz Efiju ar savām apakšstasītes lieluma acīm, bet neizdvesa ne skaņas.

Pārnācis mājās, Kobe atrada pārējās sievas apkopjam Efijas brūces un momentā saprata, kas noticis. Viņi ar Baabu strīdējās līdz vēlai naktij. Efija to dzirdēja caur plānajām būdas sienām, gulēdama uz grīdas, te iemīgdama, te pamozdamās no drudzaina miega. Sapnī Kobe bija lauva, bet Baaba – koks. Lauva izcēla koku no zemes un nosvieda zemē. Koks protestējot izslēja

---

¹ Akanu reliģijā – dievs.

² Banku – fermentētas kukurūzas un manioka klimpas.

zarus, bet lauva tos citu pēc cita nolauza. Līmeniski guļošais koks sāka raudāt sarkanās skudras, kas tekalēja pa šaurajām plaisām mizā. Skudras sapulcējās mikstajā zemē pie koka vainaga.

Un tā nu sākās šis cikls. Baaba sita Efiju. Kobe sita Baabu. Kad Efija bija sasniegusi desmit gadu vecumu, viņa varēja nodeklamēt visu savu rētu vēsturi. 1764. gada vasara, kad Baaba uz viņas muguras pārlauza jamsa sakni. 1767. gada pavasaris, kad Baaba trieca akmeni pret viņas kreiso kāju, salaužot iekški, tā ka tas tagad vienmēr lūkojās citā virzienā nekā pārējie kāju pirksti. Katrai rētai uz Efijas ķermeņa bija brālīga rēta uz Baabas miesas, bet tas nenozīmē, ka māte būtu pārtraukusi sist meitu vai tēvs māti.

Viss kļuva vēl sliktāk, kad atplauka Efijas skaistums. Kad viņai bija divpadsmit, parādījās krūtis, divi bumbuliši, kas izvirzījās no krūšu kurvja tik maigi kā mango augļi. Ciemata vīri zināja, ka drīz vien parādīsies pirmās asinis, un viņi gaidīja šo iespēju, lai lūgtu Baabai un Kobem pēc viņas rokas. Sākās dāvanu plūdi. Vienam vīram palmu viņš padevās labāk nekā kādam citam ciematā, cita zvejas tikli nekad nebija tukši. Kobes ģimene mīlojās ap Efijas briestošo sievišķību. Viņu vēderi un rokas nekad nebija tukši.

1775. gadā Advoa Aidū kļuva par pirmo meiteni ciematā, kuru bīdinājis britu karavīrs. Viņai bija gaiša āda un asa mēle. Rītos nomazgājusies, viņa ierīvēja visu ķermeni ar šī sviestu, nesko podamās arī zem krūtīm un starp kājām. Efija viņu labi nepazina, taču kādu dienu, kad Baaba viņu nosūtīja aiznest palmu eļļu uz Advoas būdu, bija redzējusi viņu kailu. Viņas āda bija slidena un spīdīga, mati – karaliski krāšņi.

Pirmo reizi, kad ieradās baltais vīrs, Advoas māte palūdza Efijas vecākus izrādīt viņam ciematu, kamēr Advoa sagatavojas uz tikšanos.

“Vai es arī varu nākt?” Efija jautāja, skriedama pakal vecākiem. Vienā ausī viņa izdzirdēja Baabas nē, otrā – Kobes jā. Tēva auss uzvarēja, un drīz vien Efija stāvēja pirmā jebkad redzētā baltā cilvēka priekšā.

“Viņš priecājas ar tevi iepazīties,” tulks sacīja, kad baltais vīrs pastiepa roku Efijai. Viņa to nesaņēma. Viņa paslēpās aiz tēva kājas un vēroja balto.

Viņam mugurā bija mundieris ar spīdīgām zelta pogām, un tas izspilēja apaļo vēderu. Seja bija sarkana, it kā kakls būtu kvēlojošs celms. Viņš bija visnotaļ resns, un uz pieres un virslūpas viņam bija rupjas sviedru lāses. Efija sāka par viņu domāt kā par lietus mākonī: dzeltenīgs, slapjš un bezveidīgs.

“Lūdzu, viņš gribētu apskatīt ciematu,” tulks sacīja, un viņi sāka apgaitu.

Vispirms viņi apstājās pie Efijas apmetnes. “Te mēs dzīvojam,” Efija sacīja baltajam vīram, un viņš muļķīgi viņai uzsmaidīja, zaļajām acīm slēpjoties miglā.

Viņš nesaprata. Pat tad, kad tulks viņam pateica, viņš nesaprata.

Kobe turēja Efijas roku, kamēr viņi ar Baabu vadāja balto vīru pa apmetni. “Šeit, šajā ciematā,” Kobe sacīja, “katrai sievietei ir pašai sava būda. Tā ir būda, kurā viņa dzīvo ar saviem bērniem. Kad pienākusi viņas kārtā gulēt ar vīru, viņš iet uz viņas būdu.”

Baltā vīra acis apskaidrojās, kad viņam pārtulkoja, un piepeši Efija aptvēra, ka viņš redz ar citām acīm. Viņas būdas kleķa sienas, salmu jumts, viņš beidzot spēja tos saskatīt.

Viņi turpināja staigāt pa ciemu, parādīja baltajam vīram galveno laukumu, mazās zvejas laiviņas, kuras bija izdobtas no koku stumbriem un kuras vīrieši stiepa sev līdzī, kad devās tās dažas jūdzes uz piekrasti. Arī Efija piespieda sevi skatīties uz lietām ar jaunām acīm. Viņa sasmaržoja jūras sāli vējā, kad tas pieskārs matīņiem viņas degunā, sajuta palmas mizu, kas

bija tik asa kā skrāpis, redzēja koši sarkanos mālus, kas vīdēja viņiem visapkārt.

“Baaba,” Efija jautāja, kad vīri bija pagājušies viņām gabaliņu priekšā, “kāpēc Advoa precēsies ar šo vīru?”

“Tāpēc, ka tā viņai liek māte.”

Dažas nedēļas vēlāk baltais vīrs atgriezās, lai godinātu Advovas māti, un Efija un visi pārējie ciemata iedzīvotāji sapulcējās, lai redzētu, ko viņš piedāvās. Bija piecpadsmit mārciņu līgavas maksa. Bija labumi, ko uz ašanti mugurām viņš bija atgādājis no Cietokšņa. Kobe lika, lai Efija stāv viņam aiz muguras, un viņi vēroja, kā ierodas kalpi ar audumiem, prosu, zeltu un dzelzi.

Kad viņi atgriezās savā apmetnē, Kobe pavilka Efiju sānis, ļaudams, lai sievas un pārējie bērni iet viņiem pa priekšu.

“Vai saproti, kas nupat notika?” viņš jautāja. Kaut kur priekšā Baaba paņēma pie rokas Fifi. Efijas brālim nupat bija palikuši septiņi, bet viņš jau varēja uzrāpties augšā pa palmas stumbru, liekot lietā tikai rokas un kājas.

“Baltais vīrs atnāca, lai aizvestu Advou projām,” Efija sacīja.

Tēvs pamāja. “Baltie vīri dzīvo Raga piekrastes Cietoksni. Tur viņi tirgojas ar mūsu ļaudīm.”

“Piemēram, ar dzelzi un prosu?”

Tēvs uzlika roku viņai uz pleca un noskūpstīja uz pieres, taču, kad viņš atrāvās, acis viņam bija nemierīgas un atsvešinātas. “Jā, mēs no viņiem dabūjam dzelzi un prosu, bet mums kaut kas jādod arī pretī. Tas vīrs ieradās no Raga piekrastes, lai apprecētu Advou, un būs vēl tādi kā viņš, kuri nāks un aizvedīs projām mūsu meitas. Bet tev, mana mīļā, tev man ir lielāki plāni nekā kļūt par baltā vīra sievu. Tu precēsies ar vīru no mūsu pašu ciemata.”

Tieši tajā brīdī Baaba pagriezās atpakaļ, un Efija notvēra viņas skatienu. Baaba sarauca pieri. Efija palūkojās uz tēvu, lai redzētu, vai viņš to ievērojis, taču Kobe neteica ne vārda.

Efija zināja, kādu vīru viņa pati sev izvēlētos, un no sirds cerēja, ka vecāki izraudzīs tieši to pašu. Abēku Badu bija nākamais rindā uz ciemata virsaiša posteni. Viņš bija garš, āda viņam bija avokado kauliņa krāsā, bet rokas lielas, ar gariem, slaidiem pirkstiem, un runādams viņš tās katrreiz vicināja pa gaisu. Mēneša laikā viņš bija apmeklējis viņu apmetni četras reizes pēc kārtas, un vēlāk tajā nedēļā viņiem ar Efiju bija kopā jāpiedalās maltītē.

Abēku atnesa kazu. Viņa kalpi atnesa jamsu, zivis un palmu vīnu. Baaba un pārējās sievas bikstīja uguni un karsēja eļļu. Gaiss bagātīgi smaržoja.

Tajā rītā Baaba bija sapinusi Efijas matus. Abpus celiņam nokarājas divas garas bizes. Ar tām viņa izskatījās pēc auna – spēcīga un stūrgalvīga auna. Efija bija ieelļojusi ķermeni, ausīs ielikusi zelta auskarus. Ēdot viņa sēdēja pretī Abēku un priecājās par viņa zagšus uzmetajiem atzinīgajiem skatieniem.

“Vai bijī Advoas ceremonijā?” Baaba jautāja, kad visi vīrieši bija paēdināti un beidzot pienākusi sievietes kārta.

“Jā, biju, bet tikai īsu brīdi. Žēl gan, ka Advoa atstās ciemu. Viņa būtu bijusi laba sieva.”

“Vai tad, kad būsi kļuvis par virsaiti, tu strādāsi britu labā?” Efija jautāja. Kobe un Baaba raidīja viņai asus skatienus, un viņa nolieca galvu, taču, kad to atkal pacēla, Abēku smaidīja.

“Mēs strādājam ar britiem, Efij, nevis viņu labā. Tāda ir tirdzniecība. Kad būšu virsaitis, mēs turpināsim kā līdz šim – palīdzēsim tirdzniecībai ar ašanti un britiem.”

Efija pamāja. Viņa nebija īsti droša, ko tas nozīmē, taču no vecāku sejas izteiksmes saprata, ka labāk būtu turēt muti. Abēku Badu bija pirmais vīrietis, kuru viņi bija atveduši iepazīstināt. Efija izmisīgi vēlējās, lai viņš kāro pēc viņas, taču vēl nezināja, kas viņš par cilvēku un kāda sieviete atbilstu viņa prasībām. Savā būdā Efija varēja jautāt tēvam un Fifi, kas vien

ienāca prātā. Klusēšanu piekopa Baaba, un viņa to sagaidīja arī no Efijas; Efija bija saņēmusi pļauku par jautājumu, kāpēc Baaba nav viņu aizvedusi uz svētīšanu, kā to bija darījušas citas mātes ar savām meitām. Tikai tad, kad Efija nerunāja vai nejautāja, kad viņa bija sarāvusies maziņa, – tikai tad viņai bija lemts sajust Baabas mīlestību vai kaut ko tuvu tam. Varbūt ko tādu vēlējās arī Abēku.

Abēku beidza ēst. Viņš sarokojās ar visiem ģimenes locekļiem, tad pakavējās pie Efijas mātes. “Dod ziņu, kad viņa ir gatava,” viņš teica.

Piespiedusi roku krūtīm, Baaba nopietni pamāja. Kobe un citi vīri pavadīja Abēku, kamēr pārējie ģimenes locekļi māja ardievas.

Tonakt Baaba pamodināja Efiju, kura gulēja uz būdas grīdas. Efija sajuta mātes silto elpu pie auss. “Kad tev parādās asinis, Efij, slēp tās. Tev par to jāpasaka man un nevienam citam,” viņa teica. “Vai saprati?” Viņa pasniedza Efijai palmu lapas, no kurām bija izveidojusi mīkstas saritinātas lupatiņas. “Ieliec to iekšā un katru dienu pārbaudi. Kad redzi, ka sarkans, pasaki man.”

Efija raudzījās uz palmu lapām Baabas pastieptajā rokā. Sākumā viņa tās neņēma, bet, palūkojusies augšup, ieraudzīja mātes acīs ko līdzīgu izmisumam. Un tāpēc, ka šī izteiksme bija kaut kā padarījusi Baabas seju maigāku, kā arī tāpēc, ka arī Efija pazina izmisumu, šo ilgošanās augli, viņa darīja, kā māte lika. Katru dienu Efija pārbaudīja, vai nav sarkans, taču palmu lapas bija tikpat zaļganbaltas kā vienmēr. Pavasarī cilts virsaitis saslima, un visi uzmanīgi vēroja Abēku, lai redzētu, vai viņš gatavs jaunajiem pienākumiem. Tajos mēnešos viņš apprecēja divas sievietes, Arekua Viedo un Milisentu, jaukteni, kuras vecāki bija fanti sieviete un britu karavīrs. Karavīrs bija nomiris ar drudzi, atstādams sievai un diviem bērniem lielu bagātību, ar kuru viņi varēja rīkoties pēc saviem ieskatiem. Efija ilgojās

pēc dienas, kad ciematnieki viņu sāks dēvēt par Efiju Skaisto, kā tajos retajos gadījumos, kad viņam bija atļauts viņu uzrunāt, Efiju dēvēja Abēku.

Milisentas mātei viņas baltais vīrs bija iedevis jaunu vārdu. Tā bija miesās kupla sieviete, kuras zobi mirdzēja, kontrastējot ar tumši naksnīgo ādu. Pēc vīra nāves viņa nolēma izvākties no Cietokšņa un atgriezties ciematā. Baltie vīri nevarēja novēlēt naudu savām fanti sievām un bērniem, tāpēc viņi to novēlēja citiem karavīriem un draugiem, un šie draugi savukārt samaksāja sievām. Milisentas mātei bija gana naudas, lai sāktu jaunu dzīvi un iegādātos zemes gabalu. Viņas ar Milisentu bieži vien apciemoja Efiju un Baabu, jo, kā viņa sacīja, drīz vien viņas būs vienas ģimenes locekles.

Milisenta bija sieviete ar visgaišāko ādu, kādu Efijai bija nācies jebkad redzēt. Melnie mati sniedzās līdz pusmugurai, un acīs bija nedaudz zaļā toņa. Viņa reti smaidīja, runāja piesmakušā balsī un ar savādu fanti akcentu.

“Kā tur bija tajā Cietoksnī?” Baaba kādu dienu jautāja Milisentas mātei, kad viņas visas četras kopā mielojās ar zemesriekstu un banānu uz kodu.

“Bija jauki, jauki. Kā viņi rūpējas, tie vīri! Gandrīz tā, it kā viņi nekad iepriekš nebūtu bijuši kopā ar sievieti. Nezinu, ko darīja viņu britu sievas. Patiešām, mans vīrs mani uzlūkoja tā, it kā es būtu ūdens, bet viņš uguns, un katru nakti man būtu viņu jādzēš.”

Sievietes smējās. Milisenta uzsmaidīja Efijai, un Efijai gribējās viņai pavaicāt, kā ir būt ar Abēku, taču viņa neiedrošinājās.

Baaba pieliecās pie Milisentas mātes, bet Efija tik un tā sazirdēja, “Un viņi maksā prāvu līgavas naudu, vai ne?”

“Nūū, es tev teikšu, mans vīrs manai mātei samaksāja desmit mārciņas, un tas bija pirms piecpadsmit gadiem! Tā ir, mās, nauda ir prāva, bet vismaz es esmu priecīga, ka mana meita ir apprecējusies ar fanti. Pat ja kāds karavīrs samaksātu divdesmit

mārciņas, viņa nebūtu virsaiša sieva. Un, kas vēl ļaunāk, viņai būtu jādzīvo Cietoksnī, tālu prom no manis. Nē, nē, daudz labāk apprecēties ar ciemata vīru, lai meitas var palikt tuvumā.”

Baaba pamāja un pagriezās pret Efiju, kura ātri novērsās.

Tajā naktī, tikai divas dienas pēc piecpadsmitās dzimšanas dienas, nāca asinis. Tie nebija spēcīgie okeāna viļņu uzplūdi, kādus Efija bija gaidījusi, bet gan sīka tērcīte, lietus, kas pil no vienas un tās pašas vietas būdas griestos. Viņa noslaucījās un gaidīja, kad tēvs aizies no Baabas, lai viņai pavēstītu jaunumus.

“Baaba,” viņa teica, parādīdama viņai sarkani iekrāsotās palmu lapas. “Man tagad ir asinis.”

Baaba ar plaukstu aizspieda viņai muti. “Kas vēl to zina?”

“Neviens,” Efija atteica.

“Lai tā arī paliek. Saprati? Ja kāds tev jautā, vai esi kļuvusi par sievieti, tu atbildēsi, ka ne.”

Efija pamāja. Viņa pagriezās uz iešanu, taču kaut kur iekšā gruzdēja jautājums. “Kāpēc?” viņa beidzot jautāja.

Baaba iegrūda roku Efijai mutē un izvilka mēli, saspiezdama tās galiņu savos asajos nagos. “Kas tu tāda esi, ka vari man uzdot jautājumus, ko? Ja nedarīsi, kā teicu, es panākšu, ka tu vispār vairs nevari parunāt.” Viņa palaida vaļā Efijas mēli, un visu atlikušo vakaru, Efija varēja sagaršot pati savas asinis.

Nākamajā nedēļā nomira vecais virsaitis. Bēru paziņojumi izplatījās pa visiem apkārtējiem ciematiem. Pasākumi bija plānoti veselam mēnesim, un to noslēgumā bija paredzēta Abēku iecelšana par virsaiti. Ciemata sievietes no saules lēkta līdz rietam gatavoja ēdienu; no labākā koka tika pagatavotas bungas, labākie dziedātāji tika aicināti dot vaļu balsim. Bēru kalpotāji sāka dejojot lietus sezonas ceturtajā dienā un neatpūtināja kājas, pirms zeme nebija pilnībā sausa.

Pirmā sausā vakara noslēgumā Abēku tika kronēts par Omanhinu, fanti ciema virsaiti. Viņš bija krāšņi tērpies, katrā

pusē pa sievai. Vērojot ceremoniju, Efija un Baaba stāvēja līdzās viena otrai, bet Kobe nemierīgi šaudījās pa pūli. Ik pa brīdim Efija saklausīja, ka viņai, viņa meitai, visskaistākajai ciema sievietei, arī vajadzētu būt līdzās Abēku.

Jaunais virsaitis Abēku gribēja paveikt kaut ko lielu, ko tādu, kas piesaistītu uzmanību viņu ciematam un padarītu to par spēku, ar kuru jārēķinās. Tikai pēc trim jaunajā amatā pavadītām dienām viņš sasauca pie sevis visus ciemata vīrus. Divas dienas no vietas viņš tos baroja un dzirdīja ar palmu vīnu, līdz viņu skaļie smieklī un aizrautīgā bļautišānās bija dzirdama katrā būdā.

“Ko viņi darīs?” Efija jautāja.

“Tev gar to nav nekādas daļas,” Baaba atteica.

Divus mēnešus, kopš Efijai bija parādījušās asinis, Baaba vairs nebija viņu situsi. Maksa par klusēšanu. Dažreiz, kad viņas gatavoja vīriem maltītes un Efija bija atnesusi ūdeni, viņa nolūkojās, kā Baaba iegremdē tajā kopā saliktas plaukstas, un domāja, ka viņas beidzot izturas tā, kā būtu jāizturas mātei un meitai. Taču citkārt Baabas sejā atgriezās bargā izteiksme, un Efija saprata, ka mātes jaunā, mierīgā izturēšanās ir īslaicīga un ka viņas dusmas ir nikns zvērs, kas vienkārši uz brīdi savaldīts.

Kobe atgriezās no sanāksmes ar garu mačeti. Tās rokturis bija no zelta, un tajā bija iegrebtī burti, kurus neviens nevarēja izlasīt. Viņš bija tik piedzēries, ka visas sievas un bērni turējās pāris pēdu attālumā, kamēr viņš streipuļoja apkārt, vicinādams ar aso ieroci. “Mēs padarīsim ciematu bagātu ar asinīm!” viņš sauca. Viņš dūra Fifi virzienā – Fifi, kurš bija slaidāks un straujāks nekā savos resnā bēbja laikos, bija ieklīdis ļaužu lokā, un tagad pasita sāņus gurnus, tā ka mačetes gals pagāja garām tikai par dažiem centimetriem.

Fifi sapulcē bija bijis visjaunākais. Visi zināja, ka dienās no viņa iznāks lielisks karavīrs. Tas bija redzams no tā, kā viņš rāpās palmās. No tā, kā viņš kā zelta kroni valkāja klusumu.

Pēc tam kad tēvs bija aizgājis un Efija bija pārlicinājusies, ka māte guļ, viņa aizlida pie Fifi.

“Mosties,” viņa nočukstēja, bet Fifi viņu atgrūda. Pat samiegoties viņš bija stiprāks par Efiju. Viņa nokrita atmuguriski, taču tūlīt pat, gracioza kā kaķene, bija atkal kājās. “Mosties,” viņa vēlreiz teica.

Fifi zibenīgi atvēra acis. “Neliec man uztraukties, lielā mās,” viņš teica.

“Kas notiks?” viņa jautāja.

“Tā ir vīru darišana,” Fifi atbildēja.

“Tu vēl neesi vīrs,” Efija iebilda.

“Un tu vēl neesi sieviete,” Fifi atcirta. “Citādi tu būtu šovakar bijusi kopā ar Abēku kā viņa sieva.”

Efijai sāka drebēt lūpas. Viņa pagriezās, lai dotos atpakaļ uz savu būdas daļu, taču Fifi satvēra viņu aiz rokas. “Mēs palīdzam britiem un ašanti ar tirdzniecību.”

“Ak tā,” Efija novilkā. Tas bija tas pats stāsts, kuru viņa pirms dažiem mēnešiem bija dzirdējusi no tēva un Abēku. “Tu gribi teikt, ka mēs dosim ašanti zeltu un audumus, kas domāti baltajiem cilvēkiem?”

Fifi sažņaudza viņas roku ciešāk. “Neesi nu tāda muļķe,” viņš teica. “Abēku ir nodibinājis savienību ar vienu no spēcīgākajiem ašanti ciematiem. Mēs viņiem palīdzēsim pārdot vergus britiem.”

Un tā nu ciematā ieradās baltie cilvēki. Viņi bija resni un tievi, sarkani un iedeguši. Viņi ieradās formas tērpos, zobeniem pie sāniem, viņi vienmēr skatījās šķībi un vienmēr bija ļoti piesardzīgi. Viņi ieradās, lai novērtētu precī, ko viņiem bija apsolijs Abēku.

Dienās, kas sekoja virsaiša ceremonijai, Kobe bija kļuvis nervozs par laužto solījumu attiecībā uz Efijas sievietību; nervozs, ka Abēku viņu aizmirsīs un izraudzīsies kādu citu ciemata sievieti. Kobe vienmēr bija teicis, ka gribētu, lai viņa meita ir

vissvarīgākā sieva, taču tagad sāka zust cerības pat uz trešās godu.

Katru dienu viņš jautāja Baabai, kas notiek ar Efiju, un katru dienu Baaba atbildēja, ka viņa vēl nav gatava. Gluži izmisis, viņš nolēma ļaut meitai kopā ar Baabu reizi nedēļā doties uz Abēku apmetni, lai Abēku dabūtu viņu redzēt un atcerētos, cik ļoti viņam kādreiz bija patikusī Efijas seja un augums.

Arekua Viedā, Abēku pirmā sieva, sveiciena vietā uzrunāja Baabu. “Lūdzu, māt. Mēs jūs šovakar negaidījām. Te ir baltie cilvēki.”

“Mēs varam iet projām,” Efija sacīja, taču Baaba satvēra viņu aiz rokas.

“Ja jums nekas nav pretī, mēs gribētu palikt,” Baaba sacīja. Arekua uzmeta viņai dīvainu skatienu. “Mans vīrs dusmosies, ja pārradīsimies pārāk agri,” Baaba paskaidroja, it kā ar to būtu jāprietiek. Efija zināja, ka viņa melo. Kobe nebija viņas tovakar sūtījis turp. Baaba bija padzirdējusi, ka tur būs baltie vīri, un bija uzstājusi, ka viņām jāiet, lai izrādītu cieņu. Arekua iežēlojās un aizgāja pavaicāt Abēku, vai abas var palikt.

“Jūs ēdīsiet kopā ar sievietēm, un, ja ienāks tie vīri, tad nerunāsit ne pušplēsta vārda,” atgriezusies viņa sacīja. Viņa ieveda sievietes dziļāk Abēku apmetnē. Viņas pagāja garām daudzām būdām, līdz iegāja tajā, kurā uz maltīti bija sapulcējušās sievas. Efija apsēdās līdzās Milisentai, kurai jau varēja redzēt grūtnieces vēderu, kas gan nebija lielāks par pazemu sēdošu kokosriekstu. Arekua bija pagatavojusi zivis palmu eļļā, un viņas ēda un ēda, līdz pirksti sāka krāsoties oranži.

Drīz vien telpā ienāca kalpone, kuru Efija iepriekš nebija pamanījusi. Tā bija sika meitenīte, vēl pavisam bērns, un viņa tā arī nepacēla acis.

“Lūdzu, māt,” viņa uzrunāja Arekuu. “Baltie vīri gribētu izstaigāt mūsu apmetni. Virsaitis Abēku saka, ka jums jāizskatās piedienīgi.”

“Ej un ātri atnes mums ūdeni,” Milisenta teica, un, kad kalpone atgriezās ar ūdens spaini, visas nomazgāja rokas un mutes. Efija pieglauda matus, nolaizījusi saujas un paberzējusi pirkstos ciešās meitenīgās sprogas, kas vijās gar vaigiem. Kad viņa bija pabeigusi, Baaba lika viņai stāvēt starp Milisentu un Arekuu, priekšā citām sievietēm, un Efija darīja visu iespējamo, lai liktos mazāka un nepievērstu sev uzmanību.

Nepagāja ilgs laiks, un būdā ienāca vīrieši. Abēku izskatījās tā, kā virsaitim jāizskatās, Efija nodomāja, ka viņš ir spēcīgs un varens, it kā varētu pacelt duci sieviešu virs galvas un pastiept pretī saulei. Aiz viņa ienāca divi baltie. Efijai izskatījās, ka viens no tiem laikam ir balto virsaitis, ņemot vērā, kā otrs viņu uzlūkoja, pirms viņš izdarīja kādu kustību vai ierunājās. Baltajam virsaitim bija tādas pašas drēbes kā visiem pārējiem, tikai mētelim no augšas līdz apakšai stiepās gara spožu zelta pogu rinda, un tādas bija arī uz pleciem piešūtajiem drēbes gabaliem. Viņš šķita vecāks par Abēku, tumšbrūnajos matos šur tur bija manāms sirmums, taču viņš stāvēja izslēdies taisni, kā jau virsaitim pieklājas.

“Tās tad nu ir sievietes. Manas sievas un bērni, mātes un meitas,” Abēku sacīja. Mazākais, bailīgākais baltais vīrs uzmanīgi vēroja, kamēr viņš runāja, tad pievērsās baltajam virsaitim un runāja viņu dīvainajā valodā. Baltais virsaitis pamāja un visām uzsmaidīja, uzmanīgi katru aplūkoja un sveicināja savā sliktajā fanti izrunā.

Kad viņa sveiciens sasniedza Efiju, viņa nespēja savaldīties un ieķīķinājās. Pārējās sievietes viņu mēģināja apklusināt, un kauna karstums sakāpa viņai vaigos.

“Es vēl tikai mācos,” baltais virsaitis teica, acīm kavējoties pie Efijas, kuras ausīs viņa fanti valodai bija nepatīkama skaņa. Viņš turpināja skatīties uz viņu, kā šķiet, vairākas minūtes, un Efija juta, kā āda kļūst vēl karstāka, kad šajā skatienā parādījās kas pārgalvīgs. Tumšbrūnie varavīksneņu aplī izskatījās pēc tiem

lielajiem podiem, kuros mazāki bērni var pat noslīkt, un viņš uz Efiju lūkojās tā, it kā gribētu viņu tur paturēt, savās slicinošajās acīs. Vaigos viņam ātri sakāpa sārtums. Viņš pievērsās otram baltajam vīrietim un kaut ko teica.

“Nē, tā nav mana sieva,” Abēku teica pēc tam, kad vīrs bija viņam pārtulkojis. Viņa balsi bija neslēpts aizkaitinājums. Efija nokāra galvu, juzdamās neveikli, ka izdarījusi ko tādu, kas licis Abēku kaunēties, juzdamās neveikli, ka viņš to nevarēja nosaukt par sievu. Juzdamās neveikli arī par to, ka viņš nebija saucis viņu vārdā: Efija Skaistā. Viņa izmisīgi vēlējās lauzt Baabai doto solījumu un paziņot, ka ir kļuvusi par sievieti, taču, pirms viņa paspēja bilst kādu vārdu, vīrieši jau gāja projām, un, kad baltais virsaitis pāri plecam palūkojās uz viņu un pasmaidīja, dūša viņai sašļuka papēžos.

Viņa vārds bija Džeimss Kolinss, un viņš bija jaunieceltais Raga piekrastes Cietokšņa gubernators. Nepagāja ne nedēļa, kad viņš atgriezās ciematā, lai lūgtu Efijas roku. Kobes dusmas par bil-dinājumu piepildīja visas telpas kā karsts tvaiks.

“Viņa ir tikpat kā apsolīta Abēku!” viņš kļiedza Baabai, kad Baaba teica, ka apsverot piedāvājumu.

“Jā, bet Abēku nevar viņu apprecēt, iekams viņai nav sākušās asinis, un mēs tagad gaidām jau gadiem. Kad es tev saku, vīrs, man šķiet, viņai tajā ugunsgrēkā tika uzlikts lāsts – viņa ir dēmons, kas nekad neklūs par sievieti. Padomā. Kurš radījums ir tik skaists, bet tam nevar pieskarties? Visas sievietes pazīmes ir, tomēr nekā. Baltais vīrs viņu apprecēs arī bez tā. Viņš jau nezina, kas viņa ir.”

Todien Efija bija dzirdējusi, kā baltais vīrs runā ar viņas māti. Viņš maksātu viņai trīsdesmit mārciņas uzreiz, bet pēc tam kā līgavas naudu tirgojamas preces divdesmit piecu šīļu vērtībā katru mēnesi. Tas bija vairāk, nekā varētu samaksāt pat Abēku, vairāk nekā jebkad bija piedāvāts par jebkuru fanti sievieti šajā vai kādā citā apkārtnes ciemā.

Efija dzirdēja, kā tēvs visu vakaru staigā šurpu turpu. Pat otrā rītā viņa pamodās no tā paša trokšņa – no monotonā ritma, ko viņa kājas izsita uz cietās mālzemes.

“Mums jāpanāk, lai Abēku domā, ka tā ir viņa ideja,” viņš beidzot teica.

Un tā nu pie viņiem tika ataicināts virsaitis. Viņš sēdēja līdzās Kobem, kamēr Baaba izklāstīja viņam savu teoriju, ka uguns, kas bija izpostījusi tik daudz no viņu ģimenes bagātības, nodarījusi postu arī bērnam.

“Viņai gan ir sievietes augums, bet viņas garam piemīt kas ļauns,” Baaba sacīja, uzsvāra labad nospļaudamās zemē. “Ja tu viņu apprecēsi, viņa nekad tev nedāvās bērnus. Ja baltais vīrs viņu apprecēs, viņš labvēlīgi izturēsies pret ciemu, un tava tirdzniecība no tā tikai iegūs.”

Abēku uzmanīgi glaudīja bārdu, to visu pārdomādams. “Atvediet man Skaisto,” viņš beidzot teica. Kobes otrā sieva ieveda Efiju. Viņa drebēja, un vēders viņai tik ļoti sāpēja, ka viņai bija bail, ka zarnas iztukšosies tepat visu priekšā.

Abēku piecēlās un nostājās viņai pretī. Viņš pārlaida pirkstus Efijas sejai – vaigu uzkalniem, nāsu aliņām. “Skaistāka sieviete nekad nav dzimusi,” viņš beidzot sacīja. Viņš pievērsās Baabai. “Bet es redzu, ka tev taisnība. Ja baltais vīrs viņu grib, lai viņam tiek. Vēl jo labāk mūsu darījumiem ar viņiem. Vēl jo labāk ciematam.”

Kobe, šis lielais, spēcīgais vīrs, sāka neslēpdamies raudāt, bet Baaba turpināja stāvēt izslējusies. Kad Abēku bija aizgājis, viņa piegāja pie Efijas un pasniedza viņai melnu akmens kuļonu, kas mirdzēja kā iemērķts zelta putekļos.

Viņa iespieda to Efijai rokā un tad pieliecās, līdz viņas lūpas skāra Efijas ausi. “Kad iesi projām, paņem to līdzī,” viņa teica. “Gabaliņš no tavas mātes.”

Kad Baaba beidzot atlicās, Efija redzēja, ka aiz viņas smaida zibinās kas līdzīgs atvieglojumam.

Efija bija gājusi garām Raga piekrastes Cietoksnim tikai vienreiz, kad viņas ar Baabu bija devušās no ciemata uz pilsētu, taču pirms savas kāzu dienas viņa nekad nebija bijusi tur iekšā. Pirmajā stāvā bija kapela, un tur viņu ar Džeimsu Kolinsu salaulāja garīdznieks, kurš lika Efijai atkārtot vārdus, kurus viņa negribēja teikt, valodā, kuru viņa nesaprata. Nekādu devu vai mielasta nebija, nebija ne košu krāsu, ne saglaustu, spīdīgu matu, ne vecu dāmu ar krunkainām kailām krūtīm, kas mestu monētas un vicinātu mutautiņus. Nebija ieradusies pat Efijas ģimene, jo pēc tam, kad Baaba viņus visus bija pārlicinājusi, ka meitene ir nelaiimes nesēja, neviens vairs negribēja ar viņu neko pasākt. Tajā rītā, kad viņa gāja uz Cietoksni, Kobe bija noskūpstījis viņu uz galvvidus un pamājis, lai viņa dodas projām, zinādams, ka priekšnojautas par ģimenes sabrukumu un dzimtas līnijas pārrāvumu, kādas viņam bija bijušas ugunsgrēka naktī, sākas tieši te, ar viņa meitu un balto vīru.

Džeimss no savas puses bija izdarījis visu iespējamo, lai Efijai būtu ērti. Viņa redzēja, ka viņš tiešām mēģinājis. No sava tulka viņš bija iemācījis vēl vairāk fanti vārdus, lai varētu viņai pateikt, ka viņa ir skaista, ka viņš par viņu parūpēsies, cik labi vien spēj. Viņš sauca viņu vārdā, kādā bija saucis Abēku – Efija Skaistā.

Pēc laulībām Džeimss izrādīja Efijai cietoksni. Ziemeļu vaļņa apakšstāvā bija dzīvokļi un noliktavas. Centrā bija parādes laukums, karavīru kopmītnes un sardzes telpa. Tur bija laidars lopiem, diķis un hospitālis. Galdnieka darbnīca, smēde un virtuve. Cietoksnis patiesībā bija ciemats. Efija apstaigāja visu kopā ar Džeimsu un juta milzu bijību, aptaustīdama smalkās mēbeles no koka, kas bija viņas tēva ādas krāsā, un zīda drāpērijas, tik maigas, ka šķita kā skūpst.

Viņa ieelpoja visu, apstādamās pie lielgabalu platformas ar milzīgiem melniem lielgabaliem, kas bija pavērsti pret jūru.

Viņai gribējās atpūsties, iekams Džeimss viņu uzved pa savām privātajām kāpnēm, tāpēc uz mirkli piespieda galvu vienam no lielgabaliem. Piepeši viņa uz kājām sajuta vēsmu, kas nāca no maziem caurumiņiem grīdā.

“Kas ir tur apakšā?” viņa jautāja Džeimssam, un izkropļotais fanti vārds, kas viņu sasniedza, bija “krava”.

Tad līdz ar vēsmu uzvējoja klusa raudu skaņa. Tā bija tik klusa, ka Efijai šķita – viņa to tikai iedomājusies, līdz viņa notupās un piespieda galvu pie caurumiņiem. “Džeims, vai tur apakšā ir cilvēki?” viņa jautāja.

Džeimss atsteidzās pie viņas. Viņš uzrāva viņu kājās, satvēra aiz pleciem un, skatoties tieši acīs, vienkārši atbildēja: “Jā.” Tas bija viens no fanti vārdiem, kurus viņš bija labi apguvis.

Efija no viņa atrāvās. Viņa skatījās viņa caururbjošajās acīs. “Bet kā jūs varat viņus tur tā raudošus turēt, ko?” viņa noprasīja. “Jūs, baltie cilvēki. Tēvs mani brīdināja no jūsu paradumiem. Ved mani mājās. Ved mani mājās tūlī pat!”

Viņa aptvēra, ka klieudz, tikai tad, kad sajuta Džeimsa plaukstu spiežamies pret lūpām, it kā viņš gribētu iespiest vārdus atpakaļ. Viņš atlaida roku tikai pēc laba brīža, kad viņa bija nomierinājusies. Efija nezināja, vai viņš saprata viņas teikto, taču, juzdama viņa pirkstu vieglo spiedienu uz lūpām, nojauta, ka tas ir vīrs, kurš spēj būt nežēlīgs, un būtu jāpriecājas, ka viņa nokļuvusi šīs nežēlības vienā pusē, bet ne otrā.

“Tu gribi uz mājām?” Džeimss jautāja. Viņa fanti valoda bija droša, lai arī neskaidra. “Tavas mājas ne ar ko nav labākas.”

Efija nostūma viņa plaukstu sev no mutēs un brīdi raudzījās viņā. Viņa atcerējās mātes prieku, ka viņa būs projām, un saprata, ka Džeimssam taisnība. Uz mājām nevarēja doties. Viņa pamāja, tik tikko pakustinot galvu.

Viņš steidzināja viņu augšup pa kāpnēm. Pašā augšējā stāvā bija Džeimsa apartamenti. Pa logu Efijai pavērās jūra. Kravas kuģi, kas atgādināja melnus grūžus zilajā, slapjajā Atlantijas

acī, peldēja tik tālu, ka bija grūti pateikt, cik tālu no Cietokšņa tie patiesībā ir. Daži varbūt trīs dienu attālumā, citi – stundas.

Efija šādu kuģi vēroja, kolīdz viņi ar Džeimsu bija nokļuvuši viņa istabā. Zibsnijoša dzeltena gaisma liecināja par tā klātbūtni ūdenī, un šajā gaismā Efija tik tikko spēja samanīt laivas siluetu, garu un liektu, kā tukšu kokosrieksta čaulu. Viņa gribēja pajautāt Džeimsam, kas ir kuģī un vai tas brauc šurp vai dodas projām, taču jutās pagurusi no mēģinājumiem saprast viņa fanti.

Džeimss kaut ko viņai teica. Runādams viņš smaidīja – tas bija izliguma piedāvājums. Viņa lūpu kaktiņi gandrīz nemanāmi raustījās. Viņa purināja galvu, mēģinādama iestāstīt, ka nesa-prot, līdz beidzot, viņš norādīja uz gultu istabas kreisajā stūrī. Viņa apsēdās. Baaba bija paskaidrojusi, kas kāzu naktī tiks no viņas sagaidīts, pirms viņa torīt devās uz Cietoksni, taču, šķiet, neviens to nebija izstāstījis Džeimsam. Tuvojoties viņai, viņš drebēja, un viņa redzēja, kā uz viņa pieres krājas sviedri. Viņa pati atlaidās guļus. Pati pacēla brunčus.

Tā tas turpinājās nedēļām, līdz beidzot ērtā rutīna sāka nomākt sāpes, ko izraisīja šķiršanās no ģimenes. Efija nesaprata, kas Džeimsā bija tāds, kas viņu mierina. Varbūt tas bija veids, kādā viņš vienmēr atbildēja uz viņas jautājumiem, vai maigums, kādu viņš izrādīja. Varbūt tas bija fakts, ka Džeimsam te nebija citu sievu, par kurām rūpēties, tāpēc viņai piederēja ikkatra no viņa naktīm. Kad pirmo reizi viņš ieradās ar dāvanu, viņa raudāja. Viņš bija paņēmis akmens kulonu, ko Baaba viņai bija iedevusi, un uzvēris to auklīnā, lai Efija varētu to nēsāt ap kaklu. Pieskaršanās akmenim viņai vienmēr bija liels mierinājums.

Efija zināja, ka viņai nav nekas jājūt pret Džeimsu, un dzirdēja savā prātā tēva vārdu atbalsi – ka viņa ir vairāk vērtā nekā kļūt par baltā cilvēka fanti sievu. Viņa atcerējās arī, ka gandrīz bija par kaut ko kļuvusi. Visu mūžu Baaba viņu bija situsi un likusi viņai justies sīkai, bet viņa bija cīnījiesies pretī ar savu

skaistumu – tas bija kluss ierocis, toties spēcīgs, un tas bija viņu nolocis pie virsaiša kājām. Galu galā māte tomēr bija uzvarējusi, padzinusi viņu ne vien no mājām, bet no ciemata, tā ka tagad vienīgie fanti, ko viņa sastapa, bija citu karavīru sievas.

Viņa bija dzirdējusi, kā angļi sauc tās par meitiešiem, nevis sievām. “Sieva” bija vārds, kas tika taupīts baltajām sievietēm Atlantijas viņā krastā. “Meitietis” bija kas pavisam cits, tas bija vārds, ko karavīri lietoja, lai rokas būtu tīras un viņi neizraisītu sava dieva dusmas – pats dievs gan sastāvēja no trim daļām, bet vīriešiem ļāva apprecēt tikai vienu.

“Kāda viņa ir?” Efija kādu dienu vaicāja Džeimsam. Viņi bija mainījušies valodām. Agri no rīta, pirms doties pārraudzīt darbus Cietoksnī, Džeimss mācīja viņai angļiski, bet vakaros, kad viņi bija gultā, viņa mācīja viņam fantiski. Šovakar viņš vilka ar pirkstu gar viņas atslēgas kaulu, kamēr viņa dziedāja to pašu dziesmu, ko Baaba vakaros dziedāja Fīfi, kamēr Efija gulēja kaktā un izlikās aizmigusi, šķita, ka viņai nerūp nekad netikt iekļautai. Pamazām Džeimss sāka viņai nozīmēt vairāk nekā vīram būtu jānozīmē sievai. Pirmais vārds, kuru viņš bija gribējis iemācīties, bija “mīlēt”, un viņš to atkārtoja katru dienu.

“Viņu sauc Anna,” viņš sacīja, pārvietodams pirkstu no Efijas atslēgas kaula uz viņas lūpām. “Es tik sen neesmu viņu redzējis. Mēs apprecējāmies pirms desmit gadiem, bet es esmu bijis projām tik daudzus no šiem gadiem. Es viņu tikpat kā nepazīstu.”

Efija zināja, ka Džeimsam Anglijā ir arī divi bērni, Emīlija un Džimijš. Emīlijai pieci, Džimijam deviņi, viņi bija ieņemti tajās dažās dienās, kad Džeimsam bija atvaļinājums un viņš varēja redzēties ar sievu. Efijas tēvam bija divdesmit bērnu. Vecajam virsaitim bija gandrīz simts. Viņai šķita neiedomājami, ka cilvēkam varētu pietikt ar tik nedaudziem. Viņa prātoja, kā bērni nez izskatās. Tāpat viņa prātoja, ko Anna varētu rakstīt tajās vēstulēs, kuras viņš saņēma. Tās nāca ar iepriekš neparedzamiem intervāliem – te četri mēneši, te viens vienīgs mēnesis.

Džeimss tās lasīja pie rakstāmgalda naktī, kamēr Efija izlikās, ka ir aizmigusi. Viņa nezināja, kas vēstulēs rakstīts, bet katrreiz, atgriezoties gultā no lasīšanas, Džeimss apgūlās cik vien tālu iespējams no viņas.

Šoreiz bez vēstules varas, kas varētu viņu turēt projām, Džeimss noguldīja galvu uz viņas kreisās krūts. Runājot viņa elpa bija karsta, vējš, kas pārlaidās visā garumā pāri vēderam, ielaidās starp kājām. “Es gribu ar tevi bērnus,” Džeimss teica, un Efija sarāvās, baidīdamās, ka nespēs piepildīt šo vēlēšanos, un raizēdamās arī par to, ka, uzaugusi ar sliktu māti, tāda būs arī viņa pati. Viņa jau bija izstāstījusi Džeimsam par Baabas plānu, kā viņa bija piespiedusi Efiju paturēt savu sievišķību noslēpumā, lai viņa liktos nepiemērota ciemata vīriem, taču Džeimss bija tikai pasmējies par viņas bēdām. “Jo labāk man,” viņš teica.

Un tomēr Efija bija sākusi domāt, ka varbūt Baabai bijusi taisnība. Viņa zaudēja nevainību kāzu naktī, no tā brīža bija pagājuši vairāki mēneši, bet grūtniecība tā arī neiestājās. Lāsta saknes varbūt bija meli, taču tas, iespējams, nesa patiesības augļus. Vecie ļaudis viņas ciematā mēdza stāstīt par sievieti, kura esot nolādēta. Viņa dzīvoja zem palmas ziemeļaustrumos, un neviens nekad nesauca viņu vārdā. Māte bija mirusi, lai viņa varētu dzīvot, bet desmitajā dzimšanas dienā viņa nesa verdošu eļļu no vienas būdas uz otru. Viņas tēvs bija iesnaudivies uz zemes un, domādama, ka varētu pārkāpt viņam pāri, tā vietā, lai apietu apkārt, viņa iešļāca viņam sejā karsto eļļu, sakropļodama viņu uz visu atlikušo dzīvi, kura gan ilga vēl tikai divdesmit piecas dienas. Viņa bija padzīta no mājām un gadiem klīda pa Zelta krastu, līdz atgriezās septiņpadsmit gadu vecumā – apveltīta ar retu, savādu skaistumu. Domādams, ka varbūt viņa vairs nenes līdzī nāvi, lai ietu, kur iedama, viņu piedāvājās apprecēt – tādu kā stāv, nabadzīgu un bez ģimenes – zēns, kurš viņu bija pazinis, kad viņa vēl bija maza. Mēneša laikā viņa bija uz grūtām

kājām, taču, kad piedzima bērns, tas bija jauktenis. Zilacains un ar bālu ādu; tas pēc četrām dienām nomira. Naktī, kad mazais nomira, viņa atstāja vīra māju un devās dzīvot zem palmas, tādējādi sodīdama sevi uz mūžu.

Efija zināja, ka ciemata vecajie stāsta šo stāstu tikai tāpēc, lai brīdinātu bērnus uzmanīties ar karstu eļļu, tomēr prātoja par stāsta beigām, par to jauktās rases bērnu. Ka šis bērns, kurš bija reizē balts un melns, bija pietiekami spēcīgs ļaunums, lai izdzītu sievieti palmu mežā. Kad Advoa bija apprecējusies ar balto karavīru un kad Milisenta un viņas māte bija ieklīdušas ciematā, Kobe bija raucis degunu. Viņš vienmēr teica, ka savienība starp vīrieti un sievieti ir arī divu ģimeņu sabiedrība. Šim aktam seko līdzī senči, vesela vēsture, bet tāpat arī grēki un lāsti. Bērni ir šīs savienības iemiesojums, un viņi nes visu šo smagumu. Kādus grēkus sev līdzī nesa baltais vīrs? Baaba bija teikusi, ka Efijas lāsts ir neizdevusies sievietība, taču tieši Kobe bija pareģojis samaitātu dzimtas koku. Efijai tā vien likās, ka viņa cīnās pati pret savu klēpi, cīnās pret ugunsgrēka bērniem.

“Ja tu drīz vien nedzemdēsi tam vīram bērnus, viņš tevi aizvedīs atpakaļ,” Advoa teica. Viņas ar Efiju nebija draudzējušās, kamēr dzīvoja ciematā, taču te redzējās, cik vien iespējams bieži, jo bija priecīgas būt tuvumā kādam, kas viņu saprot, dzirdēt savas valodas mierinošās skaņas. Advoai kopš ciemata atstāšanas jau bija piedzimuši divi bērni. Viņas vīrs Tods Filipss kopš pēdējās reizes, kad Efija viņu sasvīdušu un sarkanu redzēja Advoas vecajā būdā, bija vēl pieņēmis resnumā.

“Ka es tev saku, Tods mani turējis augšpēdus, kopš es te ierados. Droši vien pat tagad esmu gaidībās.”

Efija nodrebēja. “Bet viņam tik liels vēders!” viņa izsaucās, bet Advoa smējās, līdz aizrijās ar zemesriekstiem.

“Ei, bērnus taču netaisa ar vēderu,” viņa teica. “Es tev iedošu dažas saknītes no meža. Paliēc zem gultas, kad guli ar viņu. Šovakar tev jābūt kā zvēram, kad viņš ienāk istabā. Kā lauveni.